

Korhosisia kuoli Tammisaaren vankileirillä 1918

Hannu Korhonen, Orimattila
Pekka Korhonen, Mänttä

Kansalaissodan aika oli Rautalammilla rauhallisempaa kuin muualla maassa. Silti neljä sukulaistamme kuoli Tammisaaren vankileirillä vuonna 1918 [1]. Ketä he olivat ja miten he sinne joutuivat? Oliko heidät tuomittu vai ehtivätkö kuolla sitä ennen?

Yhteiskunnallisille ristiriidoille oli selviä syitä edellisen vuosisadan alun Suomessa. Tilattoman väestön – renkien ja piikojen, loisten eli itsellisten ja mäkitupalaisten – osuus oli alkanut kasvaa 1800-luvun loppupuolella. Savossa tilanne oli vielä pahempi kuin muualla Suomessa.

Esimerkiksi Suonenjoella lähes puolet väestöstä oli vuonna 1901 tässä asemassa, muuallakin Savossa runsas kolmannes. Poliittista kahtiajakoa korosti se, että talonpoikaissäädysäkin olivat vielä tällöin äänivaltaisia vain maanomistajat. Vuosipalkolliset eivät olleet edes itsenäisiä, itsellisiä, vaan olivat palvelusaikanaan isäntäväen holhouksen alaisia. [2, 3]

Työnsaantia helpotti 1900-luvun alussa teollisuustyöpaikkojen tarjonta esimerkiksi Kerkonkosken ja Iisveden sahoilla, vuonna 1908 lopetetulla Sourun ruukilla ja

samana vuonna perustetulla Iisveden rullatehtaalla, mutta myös kauempana, mihin värivärit kiertelivät palkkaamassa työtekijöitä. Työväenliikkeen synty alkoi jakaa yhteiskuntaa. Rautalammille perustettiin ensimmäiset työväenyhdistykset vuonna 1905, ensimmäiseksi Haapamäelle ja pian sen jälkeen kirkonkylään.

Suurin työväestöön lukeutuva ryhmä olivat vielä tuoloin torpparit, jotka perustivat torppariyhdistyksen työväenyhdistyksen alaosastoksi 1906. Ristiriitoja isäntien ja torpparien välillä oli esimerkiksi Pakarilassa ja Sahalassa, missä yhdistyksen lakkouhauksen jälkeen saatiinkin aikaan torppareita tyydyttänyt työaikasopimus. [4]

Yhteiskunta murroksessa

Luokkavastakohtaisuudet eivät kuitenkaan olleet Rautalammilla niin jyrkkiä kuin muualla maassa, koska täältä puuttui voimakas vastapuoli: suurtilalliset, teollisuuspatruunat ja muut erityisen varakkaat. Silti keskinäinen epäluulo näkyi jo alussa pienissäkin asioissa, sillä esimerkiksi vuonna 1902 esitettiin, että Kerkonkosken nuorisoseuran ylläpitämään lukutupa-

lehteä, koska "se synnyttää levottomuuksia ja lakkoja".

Toisaalta myönteisestä yhteistyöstä on osoituksena Rautalammin osuuskaupan perustaminen 1908, missä olivat mukana sekä työväestä että porvaristo [2, 3]. Kansalaiskokouksissa saatettiin hyökätä kärkevien sanoin virkakunnan ja papiston kimppuun, vaikka pääosin työväenyhdistysten toiminta oli aluksi maltillista ja pyrki poliittisten tavoitteiden ohella "sorretun kansanluokan kehittämiseen" sekä henkisesti että ruumiillisesti perustamalla kirjastoja ja järjestämällä urheilukilpailuja.

Työväestö alkoi perustaa järjestyskaarteja, ensimmäiset Kärkkäälään ja Kerkonkoskelle [3]. Niillä ei aluksi ollut niinkään poliittisia tavoitteita, vaan niillä pyrittiin turvaamaan yhteiskunnan vakautta sen jälkeen, kun viimeinenkin oman suomalaisen järjestysvallan osa, Suomen kaarti, lakkautettiin vuoden 1905 suurlakon jälkimainingeissa.

Vuoden 1906 eduskunta-uudistus toi yleisen äänioikeuden. Kaikkein köyhimmät, työttömät, asunnottomat ja vammaiset jäivät edelleen ulkopuolelle, arviolta joka seitsemäs äänioikeusikäisistä eli yli 24-vuotiaista [4]. Vuoden 1907 eduskuntavaaleissa so-

sialistit saivat Rautalammilla lähes kolme neljäsosaa annetuista äänistä. Yhteiskunnan jännitystila ei kuitenkaan laennut vaaleihin.

Poliittinen toiminta alkoi aktivoitua ja tilanne kiristyi olojen vapauduttua maaliskuun vallankumouksen jälkeen vuonna 1917. Palkka-erimielisyyksiä oli Temin ja Kerkonkosken sahoilla ja uittoväen joukossa. Työväestä vaati kahdeksan tunnin työpäivää – laki hyväksyttiin lopullisesti marraskuussa 1917 – ja torpparisto olojensa uudelleen järjestämistä. Yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta vaadittiin myös kunnallisvaaleihin ja saatiinkin vasta nyt, kun se oli ollut valtiollisissa vaaleissa jo toista kymmentä vuotta.

Ristiriidat kärjistyvät

Valmistautuminen maaliskuun 1918 kunnallisvaaleihin aloitettiin hyvissä ajoin jo edellisen vuoden puolella. Marraskuun 1917 suurlakko sekä sanomalehtien ja vaalipuhujien esittämä vastustajien mustamaalaus olivat omiaan kiristämään mielipiteitä ja ajattelutapoja. Samaan suuntaan vaikutti ääriivasemiston poliittinen kiihotus työväenyhdistyksen kokouksissa.

Kaikki tämä oli omiaan politisoimaan järjestyskaartin toimintaa ja muuttamaan työväen järjestyskaartit punakaarteiksi. Porvariston järjestyskaartiahan Rautalammille ei ollut koskaan syntynytkään. Suojeluskuntakin perustettiin vasta tammi-helmikuun vaihteessa 1918, kun muualle maahan niitä oli perustettu jo satoja edellisen vuoden syk-

syyn mennessä. Punakaarti perustettiin hyvin pian tämän jälkeen helmikuun alussa. [3]

Vuoden 1918 tapahtumat eivät olleet Rautalammilla ja sen ympäristössä läheskään yhtä kiihkeitä kuin muualla maassa. *Sisällissodan pikkujättiläinen* [5] ei edes mainitse Rautalampia, Suomenjokea tai Leppävirtaa. Alueen väkivaltaisain teko tehtiin Suomenjoen Lempyyllä helmikuun 6. päivänä 1918. Suojeluskunnan arkistotietojen mukaan Pekka Sikasen taloon tuli varhain aamulla 50 punakaartilaista tarkoituksenaan ryöstää talo ja tappaa talon isäntä, joka oli Lempyyn suojeluskuntayksikön perustaja [6].

Lempyyn kylä sijaitsee kymmenkunta kilometriä Suomenjoen keskustasta itään. Sikasen talo (Sydänmaa n:o 4) on ensimmäinen tien oikealla puolella olevista Lempyyn taloista, kun tullaan Leppävirran suunnasta, vähän ennen Lyytilänmäen tien risteystä. Vanha pihapiiri ihan tien vieressä, nykyinen päärakennus vähän kauempana tiestä Lempyynjärven rannalla.

Talo ryöstettiin siitä huolimatta, että siellä oli useita suojeluskuntalaisia korjaamassa punakaartilaiden katkomia puhelinlinjoja. Paikalla ammuttiin kolme miestä, yksi heistä talon isäntä. Sukulaisemme kohtaloihin saattoi vaikuttaa olennaisesti se, että ammuttujen joukossa oli myös Kalle Berg, Suomenjoen suojeluskuntaan liittynyt talollisen poika Rautalammin Kivisalmemelta.

Tapahtuma käynnisti valkoisen terrorin aallon, mutta se suuntautui pääasiassa Leppävirralle, koska punakaartilaisosasto oli tullut sieltä. Sen

aikana valkoiset ampuivat punakaartilaisosastoa johtaneen torppari Abel Tiitisen kuusen juurelle Suomenjoen vanhalla hautausmaalla.

Viha ja katkeruus olivat ohittaneet inhimillisen ymmärryksen. Esimerkkinä kerrotaan suntion kieltäytyneen avaamasta ruumishuoneen ovea ja sanoneen, että "viekee se helevetin punikki vaekka Suontien taa Suonejjokkee. Siel on sulloo sev verran, että sinne yks ukko mahtuu suappainee". [6]

Järjestyskaarti katkoi puhelinlankoja myös Kerkonkoskella. Tavoitteena oli suojeluskunnan elintarvikehuollon häiritseminen. Päämäärään ei päästy väen vähyyden ja miesten arkuuden takia, vaikka kaarti piti vartiota jonkin aikaa öisinkin. Suojeluskunta toimi määrätietoisemmin.

Se kävi muun muassa Haapamäellä etsimässä tietoa torppariyhdistyksen asioista ja hajotti samalla matkalla Kerkonkosken työväentalolla pidetyn kansalaiskokouksen [7]. Väki pääsi pakenemaan, mutta avuksi kutsuttu Suolahden suojeluskunnan osasto pidatti myöhemmin kymmenen miestä.

Pidätyksiä

Heidän joukossaan olivat sukulaisemme renki Otto Ville Korhonen ja torpparit, veljekset Eevertti ja Taavetti Korhonen. Sosiaalidemokraattisen puoluetoimikunnan tilastokomitealle tehdyn ilmoituksen mukaan miehet pidätettiin kotoaan helmikuun 17. päivänä [8]. Todellisuudessa pidätys oli kuitenkin tehty ainakin päivää aikaisemmin,

sillä jo 16.2. 1918 Evert oli kuulusteltavana Kivisalmella Otto ja Kalle Bergin talossa [9].

Kuulustelupöytäkirjassa Rautalammin poliisikonstaapeli Aapel Huuskonen ja pidätyksen suorittaneen Suolahden suojeluskunnan "joukkio-päällikkö" Armas Tilander todistavat Evertin ja hänen veljensä Kallen olleen "paikkakunnan yleisenä kauhuna".

Muista lähteistä en ole löytänyt merkintää Kalle-nimisen veljen olemassaolosta! Arkistolaitoksen Aarre-rekisterin mukaan Suolahden suojeluskunnan arkistossa ei ole mitään vuotta 1920 edeltävää aineistoa, joten tarkempaa kuvaa pidätystoimista ei liene saatavissa.

Evert ja ehkä siis myös muut pidätetyt siirrettiin pian Jyväskylään, sillä Evertiä kuulusteltiin siellä jo 18.2.1918 [10]. Sieltä heidät lähetettiin Närpiöön ja lopulta Tammissaaren.

Kukaan näistä kolmesta ei kuulunut punakaartiin omien sanojensa mukaan, mutta kylläkin työväenyhdistykseen,

Otto Ville vain vuoden, mutta Evert ja Taavetti jo 12 vuoden ajan eli aivan työväenyhdistyksen alkuajoilta lähtien. Taavetti oli ollut koko ajan johtokunnan jäsenenä ja Evert useita vuosia työväenyhdistyksen johtokunnan puheenjohtajana [8].

Viikkoa aikaisemmin perustetun punakaartin perustamiskokouksen pöytäkirjaa ja siten sen jäsenluetteloa suojeluskunta ei saanut haltuunsa, sillä kokouksen sihteeri ehti polttaa alkuperäisen pöytäkirjan [3]. Työväenarkistossa säilytettävässä Kerkonjoensuun työväenyhdistyksen arkistossa ei ole pöytäkirjoja lainkaan, vaan vain jäsenluetteloita ja tilinpidon pääkirja. Myös Haapamäen torppariyhdistyksen pöytäkirjat kätettiin tai tuhottiin [7].

Tallella on kuitenkin sosiaalidemokraattisen puolueoimikunnan tilastokomitean seuraavana vuonna tekemän kyselyn vastauslomake. Siinä luetellaan 22 rautalampilaista, jotka ovat kaatuneet vuoden 1918 taisteluissa, kuolleet vankileireillä tai pian

sen jälkeen tai kadonneet tietymättömiin [8].

Se, että työväenyhdistysaktivistit Evert ja Taavetti olivat ensimmäisiä pidätettyjä, saattaa viitata siihen, että aluksi pidätysten taustalla ei ollut niinkään puhelinlankojen katkojen kiinnittäminen, vaan että pyrkimyksenä oli työväen yhdistysaktivistien etsiminen ja yhdistystoiminnan tukahduttaminen.

Sotarikollisia vai sijaiskärsijöitä

Epäilyä vahvistaa Kustaa Ravaldin muistelmissaan [11] kertoma tieto, että puhelinlankojen katkot paljastuivat vasta kuukausi tapahtuman jälkeen. Heidät ja muutama katkomiseen syyllistymätönkin otettiin kiinni huhtikuulla. Kuulustelujen jälkeen vapautettiin kolme ja pidätettiin neljätoista. Korhosia ja muita helmikuussa pidätettyjä Ravald ei edes mainitse muistelmissaan.

Otto Ville oli syntynyt 10.4.1895 Mustaniemessä,

renki Otto Ville Korhonen s. 10.4.1895 Rautalammilla k. 1.8.1918 Tammisaaressa	loinen August Korhonen 1859–	torppari, rautatietöyläinen Johan Fredrik Korhonen 1830–	Fredrik Korhonen 1792–1838
		∞ 1856 (2. pso) torpparin tytär Karoliina Sorri 1833–1859	2. pso Maria Sorri 1791–
			Eero Eeronp. Sorri 1799–18
	∞ 18 Katri Huttunen 1864–		Anna Stiina Juhontr. 1800–
		talollinen Johan Huttunen 1817– ∞ 1863	Mikko Huttunen 1784–18
		2. vmo talollisen tytär Anna Kristiina Hänninen Suonenjoelta 1838–	Brita Maja Björn 1789–
			Matti Hänninen 1791–
			Katrina Parviainen 1797–

Renki Otto Ville Korhonen oli sukumme koipiniemläistä haaraa. Hän kuoli Tammisaaren vankileirillä.

Rautalampi 8. Vuoden 1918 tapahtumien edellä hän oli renkinä. Isän puolelta hänellä oli työväestötausta. Isä oli loinen eli itsellinen ja äitikin torpparin tytär. Perheessä oli Otto Villen lisäksi neljä muuta lasta: Hilma s. 1884, Yrjö August s. 1887, Anna Alina s. 1897 ja Elsa Maria s. 1899. Perhe muutti 1898 Mustastaniemestä Keskustaloon, Rautalampi 6.

Isoisä Johan Fredrik oli mennyt vävyksi Näretmäkeen (Kärkkäälä 47), mutta vaimo kuoli toista vuotta vihkimisen jälkeen. Sitten hän oli torpparina, mutta myöhemmin rautatietyöläisenä. Toinenkin vaimo kuoli pari lasta synnytettyään. August oli silloin kuukauden ikäinen.

Isoisän isä Fredrik ehti pitää isännyyttä kotitalossaan Pienessä Koipiniemessä (Rautalampi 10), mutta kuoli sitten alle viisikymmenvuotiaana. Isoisän isoisä oli Koipinimen Korhosten kantaisä Rieti Korhonen s. n. 1745. Äidin molemmat vanhemmat tulivat talollisperheistä. Yhteiskun-

nallinen asema oli siis taantunut säännöllisesti polvi polvelta.

Eevertti ja Taavetti olivat Vaajasalmelta Ruokoniemelle siirtynyttä sukumme haaraa (WT 2007 s. 14–17). Eevertti oli syntynyt 2.3.1880 ja Taavetti 2.2.1886. Heidän isänsä oli ollut isäntänä Rastilassa (Rautalampi 5) 1867–1886 ja sen jälkeen mäkitupalaisena [12, taulu 146a]. Isoisä oli talollisen poika Naulakaarteesta (Kerkonjoensuu 11). Yhteiskunnallinen asema oli siten taantunut myös heidän tapauksessaan polvi polvelta.

Evert muutti 1898 itselliseksi naapuritaloon Heikkilään, tuli takaisin seuraavana vuonna ja muutti heti Lappeenrantaan. On siellä merkitty Tapavainolan talon rengiksi, mutta sitten hänen vaihteitaan emme ole onnistuneet seuraamaan. Taavetti on vielä kotona Rastilan mäkituvassa lastenkirjan 1891–1900 mukaan. Rautalammin kirjoja ei verkossa tämän pitemmälle olekaan.

Kumpikin pojista on kir-

jattu torppareiksi sotasurmakortistossa, vaikka he pitivät ilmeisesti yhteistä torppaa. Eevertti lienee palannut Rautalamille viimeistään suurlakkovuotena 1905, koska oli mukana Kerkonkosken työväenyhdistyksen toiminnassa alusta pitäen. Eevertti oli naimaton, mutta Taavetilta oli naimisissa.

Evert ja Taavetti olivat toimineet aktiivisesti työväen piirissä. Rautalammin sosiaalidemokraattisen kunnallistoimikunnan pöytäkirjassa kerrotaan Evertin kiertäneen syksyllä 1917 Hanhitaipaleen torpissa kertomassa tulevista vaaleista. Hänestä nimitetään nimitystä "waaliyllyttäjää".

Otto Vilho näyttää toimineen kaikkein vähiten aktiivisesti. Kuulustelu- ja lausuntopöytäkirjoista ei ilmene mitään muuta kuin mikä on kirjattu muistiin asianomaisen omana lausuntonakin: "luulee olleen epäluulonalainen syystä, että on kuulunut työväenyhdistykseen ja ammattiosastoon".

torppari Eevertti Korhonen s. 2.3.1880 Rautalamilla k. 2.8.1918 Tammisaaressa	talollinen ja mäkitupalainen Rastilassa (Rautalampi 5) Adam Korhonen 1839–1901	talollisen veli Naulakaarre (Kerkonjoensuu 11) Sakari Korhonen 1814–	Lassi Korhonen 1781–1846
		talollisen tytär Eeva Loviisa Björn 1815–	Kaisa Korhonen 1782–1832
			Anders Björn 1786–
			Anna Raatikainen 1785–
torppari Taavetti Korhonen s. 2.2.1886 Rautalamilla k. 26.6.1918 Tammisaaressa	∞ 1873 Maria Pakarinen 1845–1918	talollinen Salmentaus, Rautal. 6 Mikko Pakarinen 1823–1906	Matti Pakarinen 1794–1844
		talollisen tytär Maria Liimatainen 1821–1872	Maria Vepsäläinen 1789–1860
			Heikki Liimatainen
			Kaisa Vepsäläinen

Torpparit, veljekset Evert ja Taavetti Korhonen olivat sukumme ruokoniemeläistä haaraa. He kuolivat Tammisaaren vankileirillä.

Kuulusteluja

Rautalammillä tehdyssä poliisikuulustelupöytäkirjassa kuulusteltava työmies Lauri Poponen kertoo, että sunnuntaina 3.2.1918 pidettiin Taavetti ja Evert Korhosen torpassa sekatyöläisten ammattiosaston kokous. Korhokset olivat vaativasti kehoittaneet läsnäolevia kirjoittautumaan työväen kaartiin ja sanoneet, että "jos Kuopiossa tullaan miehiä tarvitsemaan, niin on sinne lähdeittävä uhalla, että tullaan tuomitsemaan sotolain mukaan".

Täyttä yksimielisyyttä asiasta ei ollut, sillä myöhemmin toinen kuulusteltava työmies Juho Herranen kertoi myös olleensa mainituksessa kokouksessa, mutta että "ei silloin ollut mitään puhetta työväenjärjestyskaartista".

Seuraavana päivänä pidetyssä marssiharjoituksessa ei ollut ollut muita aseita kuin Evert Korhosen kaksipiippuinen haulikko. Naapuritorppaan sovitusta harjoituksesta ei tullut mitään, kun harjoituspaikaksi valituksessa ei ollut valaistusta.

Kuulusteltava työmies Eliel Jäppinen kertoi edelleen, että perjantaina helmikuun 8. päivänä Taavetti Korhonen oli ollut muiden miesten kanssa talollisten Kalle ja Otto Bergin pihamaalla. Heidän siellä ollessaan seinälle oli ilmestynyt "julistus, jossa ilmoitettiin, ettei tulla vastaamaan seurauksista, elleivät suojeluskuntiin menneet 48 tunnin kuluessa palaa kotiin".

Tätä julistusta eivät olleet seinälle voineet naulata ketkään muut kuin Korhonen tai hänen kanssaan olleet miehet. Työmies Jalmari

Jämsen kertoi lisäksi, että "helmikuun 14. päivänä tuli Taavetti Korhonen ottamaan pois julistusta sanoen konsultailevasti, joko teidän kotinne on nyt rauhoitettu".

Talollinen Kalle Berg kertoi talon naisväen pelästyneen kovasti Korhosta ja hänen seurassaan olleita miehiä. Talon 21-vuotias tytär oli tapahtuman seurauksena "toivottomassa tilassa ja ruvennut höpsimään". Talon piit vahvistivat tämän omilla todistuksillaan. Berg vaati miehille siksi mitä ankarinta rangaistusta. – Talonväen reaktion tekee ymmärrettäväksi se, että yksi Lempyllä kaksi päivää aikaisemmin ammutuista suojeluskuntalaisista oli juuri tämän Bergin poika.

Kuulustelut kestivät Rautalammillä kolme päivää. Useampi kuulusteltava kertoi, että Kerkonkosken osuuskaupassa oli ollut paljon miehiä koolla 4.2.1918. Siellä oli harmiteltu suojeluskunnan Vesannolta hankkimien muonatoimitusten onnistumista ja pohdittu tulevien hankintojen estämistä. Taavetti Korhonen oli ollut mukana siellä.

Jonkinlaista epävarmuutta on ilmeisesti jo aikanaan ollut siitä, kuka teki ja mitä teki, sillä Evert Korhosesta on kaksi erillistä pöytäkirjaa, numerot 4328 ja 7123. Edellinen on kuulustelupöytäkirja. Siinä on kuin varmistuksena mainittu äidin nimi Maria; isähän oli ollut kuolleena jo aikaa. Siinä Evertiä kutsutaan kirvesmieheksi ja sanotaan, että hän oli ollut talven 1917–1918 valtion kanavanrakennuksessa Rautalammillä. Jälkimmäinen on myöhemmin tehty lausuntopöytäkirja. Siinä on syntymä-

aika oikein, mutta sulkeissa on toinenkin syntymäaika, joka ei näytä kuuluvan kenellekään.

Epäselväksi asian tekee myös se, että kuulustelupöytäkirjan mukana on oikeat tiedot antava papinkirja, mutta että samassa kuoressa on myös toiselle Evert Korhoselle s. 10.9.1880 kuuluva papintodistus, johon on merkitty sama tapausnumero 4328. Olisiko v.t. kirkkoherra toimittanut aluksi todistuksen väärästä Evert Korhosesta ja tämä olisi aiheuttanut sekaannuksen? Vai miten toisen Evertin papintodistus on joutunut toisen papereiden joukkoon?

Jälkimmäisen Evertin s. 10.9.1880 osallistuminen työväenliikkeen toimintaan ei oikein sovi kuvaan, sillä hän oli talollisen poika Koipiniemestä ja siellä jo isäntänäkin ennen tapahtumia. Punaisiin hän ei ilmeisesti suhtautunut kuitenkaan ollenkaan niin kauhistuneena kuin Kivisalmen Bergit, sillä muistitieto kertoo päinvastoin, että hän oli mukana hankkeessa, jossa pyydettiin Rautalammin miesten vapauttamista Tammisaaren vankileiriltä.

Talollisen Aapeli Pakarisen 6.7. 1918 allekirjoittaman kirjeen säilyneessä kopiassa mainitaan Evert Korhonen, Vilho Korhonen, Kalle Suuronen ja Mortimer Koivistoinen, mutta jostain syystä ei Taavetti Korhosta. Vilho saattaisi hyvinkin tarkoittaa edellä mainittua Otto Vilhoa. Vankien vastaanottajaksi valtuutettiin torpparinpoika Kalle Heinonen. Vapautuspyyntöä perusteltiin sillä, että miehiä tarvittiin tilan töissä.

Vetoomus ei johtanut

kaikkien anottujen vapauttamiseen. Syynä saattaa olla kirje [19], jonka Rautalammin kunnallisesikunta oli lähettänyt Närpiön vankileirin päällikölle jo 30.5. Siinä korostetaan, että allekirjoittajien esittämä ankara rangaistusvaatimus on otettava huomioon näiden vankien syyllisyyttä tutkittaessa. Kirjeessä mainittiin Mortimer Koivisto, Evert ja Taavetti Korhonen, Vilho Korhonen sekä Kalle Suuronen. Muistitiedon mukaan ainakin Koivistoinen vapautettiin.

Korhonen Taalintehtaalta

Neljäs sukulaisemme **Hugo Tahvo Korhonen** joutui vankileirille toisenlaista tietä. Hän oli syntynyt 26.12.1899 Rautalammillä. Perhe oli muuttanut Dragfjärdiin seuraavana vuonna parempien elinmahdollisuuksien toivossa. Dragfjärd oli tuolloin itsenäinen kunta. Sen vetonaula oli Dalsbruk (Taalintehtas), jossa oli jo 1600-luvulta asti toiminut rautaruukki ja myöhemmin perustettu konepaja.

Hugo Tahvo oli samaa Juurikkaniemeltä Saikarille torppareiksi siirtynyttä sukumme haaraa kuin edellä mainittu Otto Ville, vaikka ei koipinimeläisiä. Hänen isovanhempansa Mikko Korhonen ja Loviisa Vepsäläinen olivat vuonna 1850 itsellisinä Heimolassa (Kerkonjoensuu 15), sitten Kerkonniemellä (n:o 9), Maukosenselkämässä (n:o 8), Korsun torpassa (Kampinmäki n:o 6) ja vuodesta 1853 lähtien uudestaan Kerkonniemellä, Mikko 1870-luvulle asti. Loviisa mainitaan sokeaksi.

Hugo Tahvon kuva julkaistiin Itä ja Länsi-lehdessä vuonna 1928. Lehti kertoo hänen kuolleen nälkään vankileirillä.

Isoisan isästä Haapaharjun Heikistä kerrottiin Wanhassa Tuomaassa 2012 s. 22. Heikin isä oli koipinimeläisten kantaisän Rietin veli. Hugo Tahvo oli siten Otto Villen isän neljäs serkku.

työmies Dragfjärdissä (Taalintehtaalla) Hugo Tahvo Korhonen s. 26.12.1899 Rautalammillä k. 21.8.1918 Tammisaarella	mäkitupalainen, työmies Iivari Korhonen 1852– Dragfjärdiin 1900	loinen Kerkonjoensuulla Mikko Korhonen 1809–	Heikki Korhonen 1766–1830, torppari
		∞ 1835 talollisen tytär Loviisa Vepsäläinen 1806–1860	Susanna Huttunen 1777–
		∞ 1880	Heikki Vepsäläinen 1774–1822
	Anna Liisa Ravalt 1859–	torppari Johan Fredrik Ravalt 1824– ∞ 1850	Kaisa Utriainen 1776–
		Eeva Liisa Neuvonen 1828–1873, muutti Suonenjoelta 1849, nimi muuttui Nenoseksi	torppari Matti Ravalt 1798–1840
			Saara Kaisa Miettinen 1793–
			renki Juho Neuvonen Pieksämäellä Anna Lovisa Markkanen 1809–

Työmies Hugo Tahvo Korhonen oli sukumme kerkonjokelaista torpparihaaraa. Hän kuoli Tammisaaren vankileirillä.

Hugo Tahvolla oli kuusi vanhempaa sisarusta, kaksi vanhinta mykkiä ja kuuroja. Nämä ja vielä kolmaskin lapsista ehtivät kuolla ennen Dragsfjärdiin muuttoa. Mäkitupalainen Ivar Korhonen sai Rautalammilta muuttokirjan 26.9.1900. Mukana seurasivat vaimo Anna Liisa Ravalt ja lapset Kalle Edvard s. 1885, Antti Einar s. 1894, Eeli Ivar s. 1897 ja Hugo Tahvo. Ennen muuttoa perhe asui Sorrin talon (Kerkonjoensuu 2) mäkituvassa.

Hugo Tahvon sukutausta oli työläisvoittoinen, sillä neljästä isovanhemmasta vain yksi oli peräisin talollisväestöstä. Hän oli 18 vuoden iäs-

tään huolimatta varmaankin jo kokenut teollisuustyöläinen. Sotasurmakortissa [1] hänet mainitaan aseelliseksi sotilaaksi, joten hän lienee osallistunut taistelutoimintaan punaisten puolella. Vangitsemispaikkaa, -syytä ja -aikaa ei mainita.

Maallikkolukijaa ihmetyttää, että kenenkään sukulaistemme sotasurmakortissa ei ole mainittu vangitsemisen syytä eli vangitsemismotiivia niin kuin asia on otsikoitu kortissa. Kortissa ei kerrota – ei ole edes paikkaa – tuomiolle ja tuomion laadulle, vaikka oli päätetty, että kunkin asia käsitellään oikeudessa erikseen. Ei siis käy ilmi, oliko

heidät jo tuomittu.

Kuolleisuusluvuthan olivat suuria. Tammisaaren vankileirillä kuoli vuonna 1918 lähes kolme tuhatta ihmistä, noin kolmasosa leirille sijoitetuista. Taavetin kortissa sanotaan hänen kuolleen sairauteen, muiden osalta ei ole mainittu mitään kuolinsyytä. Kuolivatko siis nälkään asiansa käsittelyä odottaessaan.

Kaikilla näillä neljällä sukulaisellamme oli sisaruksia. Mahtaisiko enää olla elossa lähisukulaisia, jotka muistaisivat, mitä heistä on kerrottu oman perheen piirissä?

Henkilötiedot on kerätty kirkonkirjoista. Niiden lisäksi on käytetty seuraavia lähteitä:

- [1] Vuoden 1918 sodassa Tammisaaren vankileirillä menehtyneet http://vesta.narc.fi/cgi-bin/db2www/sotasurmaetusivu/Tammisaarenvankileiri_o
- [2] Ropponen, J. (toim.) Suonenjoen historia. Gummerus, Jyväskylä 1993.
- [3] Saloheimo, V. Rautalammin historia. Sisälähetysseuran raamattutalon kirjapaino, Pieksämäki 1959.
- [4] Yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden rajoituksia vuoden 1906 eduskuntauudistuksessa. Osoitteessa <http://web.eduskunta.fi/Resource.phx/pubman/templates/1.htm?id=930>.
- [5] Haapala, P. ja Hoppu, T. Sisällissodan pikkujättiläinen. WSOY, Helsinki 2009.
- [6] Valanta, J. Lempyllä teloitettiin kolme miestä. Sisä-Savon lehti 5.2.2008.
- [7] Ranssin talon rengin Aapeli Tiitisen suullinen kertomus Eero Lindsbergille vuonna 1960.
- [8] Luettelo niistä Rautalammin kunnan asukkaista, jotka v:n 1918 kansalaissodan yhteydessä ovat kaatuneet rintamalla tai kuolleet vankileirillä tai vankilasta päästyään. Työväen arkisto.
- [9] Ote Pakarilassa pidätettyjen kuulustelupöytäkirjasta 16.2.1918. Valtionsyyttäjän arkisto.
- [10] Lyhennysote Jyväskylän poliisilaitoksella 18.2.1918 pidetystä kuulustelusta. Valtionsyyttäjän arkisto.
- [11] Kustaa Ravaldin muistelmat. Eero Lindsbergin arkisto, julkaisematon.
- [12] Pakarinen, A. Rautalammin Pakariset, taulu 104a. Gummerus, Jyväskylä 1991.
- [13] Rautalammin sosiaalidemokraattisen kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja, 24.9.1917, § 1. Rautalammin työväenyhdistyksen arkisto.
- [14] Poliisikuulustelupöytäkirja 25.–28.2.1918. Valtionsyyttäjän arkisto.
- [15] Rautalammin Kunnallis-Esikunnan leimalla varustettu Evert Korhosen s. 2.3.1880 kuulustelupöytäkirja, 9.?.1918, numero 4328. Valtionsyyttäjän arkisto.
- [16] Rautalammin suojeluskunnan esikunnassa 16.7.1918 tehty pöytäkirja, joka on tehty tuomarin pyydettyä lausuntoa vangista. Koskee Evert Korhosta s. 2.3.1880, numero 7123. Valtionsyyttäjän arkisto.
- [17] Evert Korhosen s. 10.8.1918 papintodistus. Valtionsyyttäjän arkisto.
- [18] Aapeli Pakarisen kirje Tammisaaren vankileirille 6.7.1918. Valtionsyyttäjän arkisto.
- [19] Kirje n:o 61 Närpiön vankileirin päällikölle. Rautalammin Kunnallis-Esikunta, 30.5.1918. Valtionsyyttäjän arkisto.